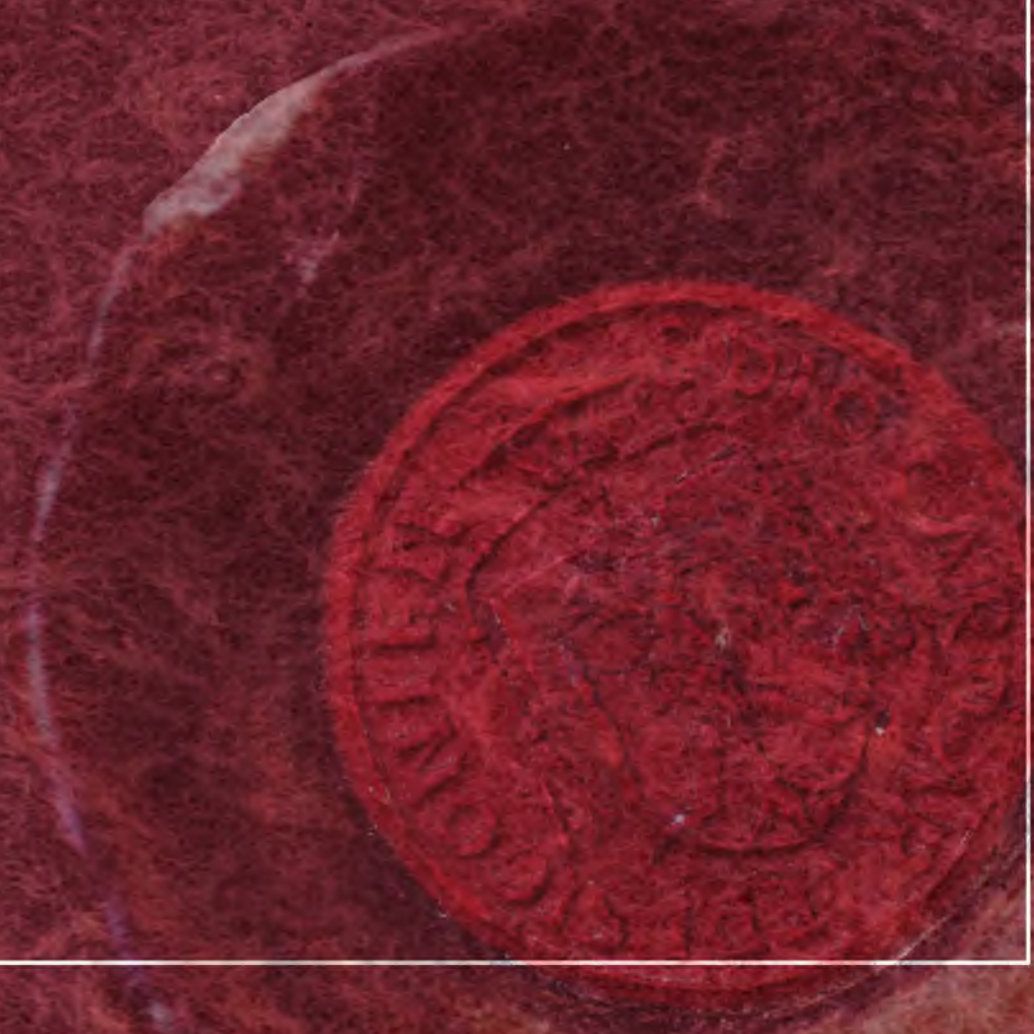

A DEBRECENI
DÉRI MÚZEUM
ÉVKÖNYVE

2019

A DEBRECENI DÉRI MÚZEUM KIADVÁNYAI LXXX.

A DEBRECENI DÉRI MÚZEUM KIADVÁNYAI LXXX.

A DEBRECENI DÉRI MÚZEUM ÉVKÖNYVE

ANNALES MUSEI DEBRECENIENSIS
de Friderico Déri nominati

2019

SZERKESZTETTE:
LAKNER LAJOS

MUNKATÁRS:
ANGI JÁNOS

OLVASÓSZERKESZTŐ:
SZABÓ ANNA VIOLA

DEBRECEN, 2019

Kiadja a Déri Múzeum
Felelős kiadó: dr. Angi János
Fordító: Debreczeni Ádám

A kötet a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg.

Technikai szerkesztés:
Járom Kulturális Egyesület
Borítóterv és nyomdai előkészítés: Szakács János

© Szerzők, 2019
© Déri Múzeum, 2019

HU ISSN 0418-4513 A debreceni Déri Múzeum Évkönyve

Eredeti tipográfiai terv: Dallos Csaba

Nyomta a KAPITÁLIS Kft. Debrecen
Felelős vezető: ifj. Kapusi József

TARTALOM

TERMÉSZETTUDOMÁNY

Mező Szilveszter: Katalógus a Déri Múzeum Mammalia-gyűjteményéhez. Az emlőstani gyűjtemény összetétele (2019)	7
Novák Tibor József: Oláh Gábor herbárium a Déri Múzeum irodalomtörténeti gyűjteményében	19

TÖRTÉNELEMTUDOMÁNY

Erős Vilmos: Szabó István a magyar történeti irodalomban	27
Kovács József Dénes – Ösz Attila: Debrecen 1944. június 2-i bombázása – egy szemtanú feljegyzései.....	57
Novák Ádám: Főpapi pecsétek az 1439 és 1457 között kelt sokpecsés okleveleken	79
Pál Csaba: „Kossuth Lajossal koczintott Furman János”. Adalékok egy Kossuth-ereklye lehetséges történetéhez	89

IRODALOMTUDOMÁNY

Bakó Endre: Tóth Árpád és Oláh Gábor baráti kapcsolata.....	95
---	----

KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA

Szabó Anna Viola: Kék reflexek. Sesztina Jenő és felesége egyiptomi utazása képekben	103
--	-----

MÚZEUMPEDAGÓGIA, MÚZEUMTÖRTÉNET

Aranyi Fruzsina: A múzeumok kínálatának megjelenése a pedagógusok fókuszában	123
Kerekes-Bíró Éva: Adalékok Julow Viktor Déri múzeumi éveire	139

A DÉRI MÚZEUM KIÁLLÍTÁSAI 2018-BAN

Mező Szilveszter: Erdő és múzeum. Gondolatok az állandó természetrajzi kiállításról	161
---	-----

Szabó Anna Viola: „Jer, barátom! lépegessünk / Kis kertednek útain...” Tervek és tapasztalatok az állandó kiállítás irodalmi termében	173
Magyari Márta - P. Szászfalvi Márta: Párhuzamosok találkozása. A magyar népi kerámia emlékei két magángyűjteményben.....	179
Korompai Balázs: 1849 emlékezete a Déri Múzeumban	185
Veisz Bettina: „Egyszer volt...” Mesés (B)irodalom.....	193
Nagy T. Katalin: Tisztelt Németh Lajos professzor! Az Antal–Lusztig-gyűjtemény 50 éves!	199
Novák Ádám: A hónap érme	203
 GYŰJTEMÉNYI MUNKA 2018-BAN	
Mező Szilveszter: Cecidiumok a Déri Múzeum Naturália-gyűjteményében	205
Mező Szilveszter: A természetrajzi és környezetismereti gyűjtemény jelentősebb gyarapodása 2018-ban	209
Lovas Márton Levente: A tiszántúli flórakutatók és dr. Soó Rezső	211
Ormosi Viktória: Gyűjteményi munka és gyarapodás az Iparművészeti gyűjteményben.....	215
Végh Loretta Vivien – Novák Ádám: A Magyar Postatakarékpénztár 10 Koronás pénzjegye 1919-ből.....	217
Birkásné Vincze Rita: A Déri Múzeum munkatársainak bibliográfiája 2018.....	219
 CONTENT	 227

Novák Ádám A HÓNAP ÉRME

A Numizmatikai Gyűjtemény közelmúltjában újdonságnak tekinthető az azért felelős muzeológus személyében történt változás. Krankovics Ilona nyugállományba vonulását követően jómagam vettem át a gyűjteményhez kapcsolódó munkákat. 2018 októberétől útjára indítottuk A Hónap Érme sorozatot, melynek keretében minden hónapban részletesen bemutatunk egy-egy érmet a gyűjteményből. A rövid ismertető írások a múzeum honlapján és Facebook-oldalán olvashatóak. 2019. júliusától pedig az állandó kiállításban elhelyezett érembemutató vitrinben is megtekinthetőek az aktuális érmék. Alább röviden ismertetjük az első tizenegy érmét.

Az első kiemelt éremnek Mátyás király aranyforintját választottuk, hiszen Hunyadi Mátyás királlyá választásának 560. évfordulója alkalmából a Nemzetpolitikai Államtitkárság Emlékévet hirdetett az uralkodó személyének. Novemberben Dora de Pédery-Hunt magyar származású kanadai éremmetsző művész kanadai egydollárját ismertettük. Pédery-Hunt volt ugyanis az első nem brit származású művész, akinek portrét állt II. Erzsébet brit királynő. Az 1990-es érméből Dr. Forbáth Péternek köszönhetően a Déri Múzeum Numizmatikai Gyűjteménye is őriz egyet. December hónapban az adventi készülődés jegyében gyűjteményünkől egy karácsonyi hadi jelvényt választottunk a Hónap Érmének, annak reményében, hogy ha a karácsony a Nagy Házban is fegyverszünetet hozott, akkor talán a mai rohanó világban is pillanatnyi megnyugvást adhat.

2019. január 6-án múzeumunkban indult útjára *A Szabadság Fővárosa* nagyszabású városi rendezvénysorozat. Kupolatermünkben egy kamarakiállítás keretében Kossuth Lajos 1849-es Debrecenhez intézett kiáltványa mellett a Szent Korona másolata is kiállításra került. Ennek apropóján választottunk egyet a Hónap Érmének a nálunk őrzött Kossuth Lajos emlékérmék közül. 2019. január 9-én történelmi döntés született,

a magyar állam megvásárolta Munkácsy Mihály *Golgota* című festményét a műgyűjtő Pákh Imrétől. Így Debrecenben maradhat a trilógia mindhárom darabja. Ezért is nagy öröm volt múzeumunknak, hogy a Magyar Nemzeti Bank Munkácsy Mihály születésének 175. évfordulóján, 2019. február 20-án a Munkácsy Teremben bocsájtotta ki 2019-ben harmadik emlékérmét. Ennek alkalmából választottuk februárra Rónay Attila iparművész 2004-es munkáját gyűjteményünkől. Az aransárga tombakból készült 42x55 mm-es emlékveret előlapja a művész bal profilját ábrázolja. Hátoldalára Munkácsy egyik legszínesebb olajfestményének fémre vitt másolata, a *Rőzsehordó nő* került. Az 1848. március 15-i forradalmat követően Magyarország szuverenitásának fontos lépcsőfoka volt az önálló magyar pénzkibocsájtás elindítása. Ezért a forgalmi pénzekből teljeskörű anyagot állítottunk ki a *Kossuth Lajos azt üzente...* című márciusban megnyílt időszaki tárlaton. Ennek kapcsán került kiválasztásra a márciusi Hónap Érme is: egy széttekerhető, csavaros háromkrajcár.

1913 augusztusában az Aranybika Szálló újraépítésének munkálatai során négy és fél méter mélyen ezüstérméket találtak. A 98 báni dénár és 2 királyi veret a múzeum gyűjteményébe került. A feltehetően 1290 után elásott kincsleletből márciusban Hónap Érmének egy IV. Béla király idején vert szlavón báni dénárt szemeltünk ki. 1576. május 1-jén a krakkói Wawelben Lengyelország királyává koronázták Erdély fejedelmét, Báthory Istvánt. Ezzel Anjou Lajost és I. Ulászlót követően ismét azonos személy ült a lengyel trónon és állt a Magyar Királyság egy része, Erdély élén. A tavasz utolsó hónapján ezért tettük közszemlére Báthory 1586-os nagybányai tallérját. Június 4-én tartottuk a kilencedik Nemzeti Összetartozás Napját, mely 2010-től hivatott a világ magyarságát emlékeztetni az 1920-as trianoni békeszerződés aláírásának évfordulójára. Mi erről a *Numismatica Hungarica* 1980-as

kiadásában megjelent *Erdélyért!* című érmével emlékeztünk meg.

Sajnos a nyár folyamán számtalanszor riasztották a hivatásos és az önkéntes tűzoltókat. Munkájuk korántsem veszélytelen, és mivel az állampolgárok érdekében vállalják ezt, a Déri Múzeum júliusban a MOTSZ 10. országos kongresszusának emlékérmével emlékeztetett erre. Augusztusban a Nyári Egyetem tízéves fennállásának ünnepére kiadott 1937-es emlékérem egyik példányával üdvözöltük a kurzusokra érkező diákokat. Az emlékérem tervezője a két világháború közötti magyar éremművészet egyik legmeghatározóbb alakja, Berán Lajos volt.

A Hónap Érme projektet továbbra is folytatni kívánjuk, hiszen a Numizmatikai Gyűjtemény így változatos módon jelenhet meg a múzeum állandó kiállításában.